

Dringende medische hulp voor mensen zonder geldige verblijfsdocumenten in België

Samenvatting van de studie

Opzet van het onderzoek

In april-mei 2015 interviewden medewerkers van de Université catholique de Louvain en van de Universiteit Gent mensen zonder geldige verblijfsdocumenten over de procedures en appreciatie van dringende medische hulp. De interviews kaderden in een studie van het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg (KCE).

Wij gingen op zoek naar de problemen die mensen zonder geldige verblijfsdocumenten eventueel ondervinden om toegang te krijgen tot dringende medische hulp of tot de gezondheidszorg eens ze het recht op dringende medische hulp hebben verkregen. Ons onderzoeksteam had ook groepsgesprekken met gezondheidswerkers en sociale assistenten van ziekenhuizen en wijkgezondheidscentra en ziekenhuizen over hun ervaringen met dringende medische hulp.

Voorstelling van de deelnemers aan de interviews

Drieëndertig personen werden bevraagd: 12 personen in Vlaanderen (6 in Gent en 6 in Antwerpen), 11 personen in Wallonië (6 in Luik en 5 in Charleroi) en 10 personen in Brussel. Tweeëndertig personen hadden geen geldige verblijfsdocumenten en één persoon had op het moment van het interview tijdelijke verblijfsdocumenten. Wij hebben met 17 vrouwen en 16 mannen gesproken. De meerderheid was tussen 26 en 55 jaar oud en woonde langer dan vijf jaar in België. Wij hebben mensen gesproken van over gans de wereld (Afrika, de Maghreb en het Midden-Oosten, Oost- en Centraal-Europa, Azië en Latijns-Amerika). Eénentwintig personen hadden kinderen, maar niet iedereen woonde samen met zijn/haar kinderen.

Belangrijkste bevindingen

De interviews hebben geleid tot verschillende vaststellingen en getuigenissen. Hier vatten we de vier belangrijkste problemen samen waarmee zowel de mensen zonder geldige verblijfsdocumenten als de gezondheidswerkers die voor hen zorgen geconfronteerd worden.

- [1] Het eerste probleem is **de onduidelijke definitie van “dringende medische hulp”**: de mensen zonder geldige verblijfsdocumenten weten niet altijd wat terugbetaald wordt via de procedure van dringende medische hulp. Zelfs de gezondheidswerkers weten niet altijd wat dringende medische hulp inhoudt. Deze situatie is zeer moeilijk en leidt vaak tot angst. Soms krijgen de personen zonder geldige verblijfsdocumenten niet de zorg waar ze recht op hebben of nodig hebben.
- [2] Het tweede probleem heeft betrekking op **het gebrek aan informatie en communicatie**. In feite weten de personen zonder geldige verblijfsdocumenten niet altijd waar ze zich moeten laten verzorgen of welke informatie ze aan de gezondheidswerkers moeten geven. De medewerkers van het OCMW zijn niet altijd vriendelijk en respectvol ten opzichte van de mensen zonder geldige verblijfsdocumenten en helpen niet altijd om hen de noodzakelijke hulp te geven.
- [3] Het derde probleem is de **complexiteit en de lange duur van de procedure voor dringende medische hulp**. Vaak moet er lang gewacht worden op de beslissing. Het sociaal onderzoek is zeer gedetailleerd en indringend. Voor bepaalde personen zonder papieren is het zeer moeilijk om een verblijfplaats op te geven aan het OCMW, wat problemen geeft om dringende medische hulp te krijgen.
- [4] Het vierde probleem heeft te maken met het feit dat **beslissingen verschillen naargelang de betrokken sociale assistenten of gezondheidswerkers**. Mensen zonder papieren krijgen niet dezelfde hulp in elk OCMW. De hulp kan zelfs verschillen van gezondheidsdienst tot gezondheidsdienst en van apotheek tot apotheek, of de hulp kan zelfs geweigerd worden omdat ze door het OCMW geholpen worden.

Aanbevelingen

Op basis van de interviews met mensen zonder geldige verblijfsdocumenten en de groeps gesprekken met gezondheidswerkers werden de sterktes en zwaktes van de procedure voor dringende medische hulp geanalyseerd. Wij hebben aanbevelingen geformuleerd aan de Belgische autoriteiten om de toegang en de kwaliteit van de gezondheidszorg voor mensen zonder geldige documenten te verbeteren.

Van de talrijke aanbevelingen in het rapport, vermelden we hier de vier belangrijkste.

- [1] **Een duidelijke definitie van “dringende medische hulp”** die ook rekening houdt met het feit dat men zorg nodig kan hebben vooraleer men echt ziek is en dat er zorg moet zijn voor alle gezondheidsproblemen, zeker voor bepaalde groepen, zoals kinderen en zwangere vrouwen
- [2] **Kwaliteitsvolle informatie in verschillende talen** voor mensen zonder geldige documenten is nodig, maar eveneens betere informatie voor het OCMW-personeel en voor de gezondheidswerkers zodat ze beter hulp kunnen bieden aan de personen zonder geldige verblijfsdocumenten
- [3] **Een vereenvoudiging van de procedure**, waaronder meer gelijkheid tussen de verschillende gemeenten, inkorting van de procedureduur en vereenvoudiging van het sociale onderzoek
- [4] **Respect voor de wet op maatschappelijke assistentie en op dringende medische hulp**, respect voor patiëntenrechten, respect voor de privésfeer, en een veroordeling van sociaal werkers en gezondheidswerkers die deze wetten niet respecteren.

Voorstel van hervorming

Het Federaal Kenniscentrum voor Gezondheidszorg heeft onze bevindingen aangevuld met een gedetailleerde analyse van de huidige situatie en een vergelijking van medische hulp die mensen zonder geldige verblijfsdocumenten krijgen in onze buurlanden. Het KCE stelt een hervorming voor die twee grote lijnen volgt: (1) het vereenvoudigen en harmoniseren van de administratieve procedures van dringende medische hulp, en (2) het respecteren van de toegang tot de gezondheidszorg voor mensen zonder geldige verblijfsdocumenten en het rationele gebruik van de publieke middelen.

Op dit moment (maart 2016) wordt het voorstel van hervorming nauwgezet bestudeerd door de betrokken instanties, zoals de POD Maatschappelijk Integratie, de Rijksdienst voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (RIZIV), de FOD Volksgezondheid, de Hulpkas voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (HZIV), en de Vereniging van Steden en Gemeenten.

Bijkomende informatie

Het [volledige rapport](#) (in Engels) en de [samenvatting](#) (in Nederlands, Frans en Engels) van de studie zijn beschikbaar op de website van het Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg: <https://kce.fgov.be/nl/publication/report/welke-gezondheidszorg-voor-personen-zonder-wettig-verblijf#.VvOfII-cGuU>.

Een **korte presentatievideo** van de bevindingen kan eveneens bekeken worden op bovenstaande link.

Contactpersonen

- Université catholique de Louvain: Marie Dauvrin, marie.dauvrin@uclouvain.be
- Universiteit Gent: Ines Keygnaert, ines.keygnaert@ugent.be & Ilse Derluyn, ilse.derluyn@ugent.be
- KCE: Dominique Roberfroid, dominique.roberfroid@kce.fgov.be